

COMUNICACIONS

DR. ANDREU GRAU: *Sant Ramon de Penyafort (1185-1275).
El dret com a principi i límit de l'acció humana*

Al llarg del segle XII s'havia imposat un llenguatge jurídic per a confirmar els sabers i consolidar els principis metafísics; era una mena d'assegurança del que, en els ordres ontològic, axiològic o deontològic, es pretenia justificar. Coneixedor d'aquests principis rectors dels diversos discursos, especialment dels de moral i política, Ramon de Penyafort, un dels més lúcids testimonis del segle XIII, farà que aquest llenguatge jurídic, emprat de manera formal o funcional en el segle anterior, esdevingui l'autèntica autoritat de la vida del cristià i de la seva societat. Precissats, definits, acceptats i decretats, els estatuts i les lleis esdevenen els autèntics principis amb què regir la vida dels homes i, àdhuc, reconduir la seva existència en cas de desviament de l'autèntica línia humana: la del bon cristià. A l'home del carrer, doncs, pecador i penitent, només li resta complir el que s'ha decretat amb la més conseqüent lògica a partir de l'autoritat de la Sagrada Escriptura i de la recta raó; la divagació, la possibilitat d'opinions i el dubte, en matèria pràctica i teològica, s'enfonsa davant les decretals. El dret esdevé el principi i el límit de les nostres accions: qui el coneix obrarà correctament, segons el que marca; qui obra malament es veurà jutjat per la mateixa llei. El de Penyafort partia d'una antropologia fonamentada en l'Escriptura i avalada per un dret sancionat pel papa. En els seus escrits morals o jurídic-apologètics, no hi ha, com acabem d'assenyalar, un fonament metafísic explícit: es tracta d'una literatura prescriptiva, orientada a assolir l'equilibri humà segons l'Escriptura. No veu l'home, sinó l'heretge i el pecador, és a dir, aquells que s'han apartat de l'autèntica naturalesa humana –l'evangèlica– per ignorància o per mala fe. Per al primer, hi ha la conversió; al segon, li cal la penitència. Conversió i penitència són, per a sant Ramon, els objectius i les tasques principals dels perits eclesiàstics.

El dret era el que havia de servir perquè el teòleg –perit en matèria de conversió o de confessió– pogués detectar l'heretgia. Des del punt de vista de Ramon de Penyafort, la predicació havia

de ser una activitat exclusiva de clergues i religiosos, és a dir, perits en matèria teològica i consagrats a Déu. Llegim en la *Summa de penitència*: «També, perquè l'herètica maldat o altres vicis, amb aparença de virtuts, no s'introdueixin ocultament, cal prohibir a tots els laics, de qualsevol orde, l'ofici de predicar.» En la seva mentalitat, el dret suposa haver de llençar l'escala després d'haver-s'hi enfilat; suposa estabilitat i, cosa més important, ordre; el seu compliment garanteix la vida moral, política i religiosa. Amb el dret a la mà —i això es comprova en les seves *responsiones ad dubitabilia*—, havia de ser més fàcil trobar solució als problemes.

COL·LOQUI

Ignasi Roviró: A l'entorn de la figura de sant Ramon, de qui s'acaba de celebrar l'aniversari, val la pena parlar de diferents models de lectura des d'on ha estat vist. Hi ha quatre models. Segons el primer, seria, amb Jaume I, pare de la nació catalana: Jaume I amb l'espasa, Ramon de Penyafort amb la creu. Tots dos impulsarien una croada: el primer, a la conquesta de territoris, el segon, a la conquesta de fidels. Aquest model de lectura, propi del segle XIX, és el defensat per Torras i Bages i per Isidre Gomà; també se'l fa seu en part el pare Colomer. El segon model de lectura entén Ramon de Penyafort com a sant, com a home virtuós i excels. Aquesta lectura apareix als voltants del segle XIV arran de la proposta de l'ajuntament de Barcelona a proclamar-lo sant. Els primers documents que fan aquesta lectura són de Bernat Guiu. Després cal destacar la celebració dels miracles de sant Ramon per part del Pare Diego en el seu text *Historia de la provincia de Aragón*. El tercer model ens el presenta com un gran advocat. És la lectura de Duran i Bas a finals del segle XIX, quan el Col·legi d'Advocats de Barcelona el tria com a patró. És, segons això, model de neoromànisme perquè recupera el dret romà provinent de Bolonya; és l'home de les *decretals*. Reforça aquesta seva imatge la tasca que se li encomanà d'unificar tots els decrets del papat. Per fi, el quart model, que personalment crec que és el més adequat, el veu primer de tot com a home d'Església: porta a terme la voluntat de Gregori IX. El que cal recordar d'ell és l'empresa de dur remei a l'Església. Volia fer aquesta aportació com a complement a la ponència, per respondre a la pregunta de qui és aquesta figura i des de quins models s'ha presentat.